

Digl onn 2024 nunemblideivel

Sonda ein ils da Trun s'entpau ella halla plurivalenta per finir in capetel impurtont: Gl'onn 2024 ei stau in veritabel onn historic. Beat Manetsch ha presentau il film ch'el ha fatg dallas festivitads «Sut igl Ischi 2024». Il medem mument ha Lotar Tomaschett presentau la retrospectiva en fuorma dil cudisch commemorativ.

AUGUSTIN BEELI/FMR

L'ediziuin seigi limitada sin 600 exemplars, ed il giubileum s'accordi gest cun quella cefra. Sonda sera ha Lotar Tomaschett presentau il cudisch ch'el ha realisau per incumbensa dalla vischnaunca da Trun. Igl 1. da december 2021 ha la radunonza communal lubiù il credit per las festivitads. Gia lu eis ei stau clar ch'ei detti in cudisch che regorda agl onn 2024. «Pil giubileum da 500 onns haveva la vischnaunca engaschau treis fotografas. Quella gada ha ins confidau quella lavur mo al pedel», ha Lotar Tomaschett detg surriend.

Da tuttas uras en tuts loghens

Enqual risada ha ei dau duront la presentaziun dil cudisch. Il fotograf ha mussau in e l'auter detagl dallas fotografias. Mintgina ch'el ha selezziunau ei speciala per l'in ni per l'auter motiv. La documentaziun fotografica «Sut igl Ischi 2024 – 600 onns Ligia Grischa – ina retrospectiva» ha occupau Lotar Tomaschett duront pli che dus onns.

Da tuttas occurrenz festivas, da tuttas uras ed entut ils loghens, ha el fatg circa 3000 fotografias, da quella ha el publicau 277 el cudisch.

Gl'onn 1924 era ei stau pusseivel fetg limitadamein da far ina documentaziun filmica dallas festivitads. Pil giubileum 2024 ha il comite d'organisaziun engaschau in um dil vitg per quell'incumbensa. Sonda sera ha Beat Manetsch presentau l'emprena gada il film ch'el ha fatg dallas festivitads «Sut igl Ischi 2024 – 600 onns Ligia Grischa». Per SRF ha el producìu biars onns denter auter il Basel Tattoo ed il tscheiver da Basilea. A siu vitg patern Trun ha el vuliu far il survetsch e documentar las diversas occurrenz festivas.

Ina part dalla qualitat dalla fiasta

«Ina schanza sco quella dat ei mai pli», hagi el detg a sesez cun surprender l'incarica. Ch'ei vegni denton schi grond e schi bia havessi el maina sminau, ha Beat Manetsch schau valer. Avon che mussar l'emprena part dil film commemorativ ei il president communal Dumeni Tomaschett ius cun el sin tribuna per far in cuort raschiens. Il film dueigi resplender quei ch'ei schabegiau, ei seigi ina part dalla qualitat dalla fiasta, ha Beat Manetsch puntauu. Il film entscheiva cun in prolog, igl ei las scenas che muossan co la politica communal ha priu la decisiun da realisar «Sut igl Ischi 2024» e da garantir las finanzas.

Sunter il prolog suondan las grondusas scenas dallas manifestaziuns: ils divers concerts, cant e musica, il teater. Adina ha Beat Manetsch filmau. L'entria produziun cuozza circa 95 minutas. Da tschiens uras material ha el stuiu tagliar e reducir. El ha documentau il cussegl da vischnaunca, sentiu adina puspei il puls dil president communal Dumeni Tomaschett. Lez empeila ils aspecturs ed ei il fil tgietschen, element central ei denton la musica. Commuentai han ils da Trun viu el film lur convischin permier Magnus Manetsch. Quel haveva surprisi il presidi dil comite d'organisaziun ed ei morts ils 29 da fenadur 2023 nunsptigadamein d'ina daguora.

Alexi Nay

Quei ei stau ina sera fetg impressiunonta. Ins ha viu tut e tgei massa ch'igl ei vegniu prestau a Trun duront quei 2024. Conta gleud ch'ei stada involvada ed era emozionalmein ha quella presentaziun dil film e dil cudisch fatg endament bia. Emozionalmein han ins saviu ir tras puspei tut quels muments e las differentas parts da quei onn da giubileum. In grond compliment a tut quels che han contribuìu. Il film ed el cudisch muossan bein ch'ei ha dau gleud che ha fatg ina massa e gleud ch'ei segidada cun pintgas causas. Ei ha denton duvrau omisdus, gliez ei gl'essenzial pil success da tut quels projects.

Christoph Cajöri

Jeu hai constatau duas causas admirablas: Gl'empren ei ch'ins fa insumma ina tala revista da quei onn nundetg, cun quella produziun enomas e variontas. Sco secundo sto jeu dir ch'ieu sai veramein ord atgna experienscha ch'in program da tala dimensiun dat bia lavur. Tgei grondissima prestaziun che l'entria vischnaunca ha fatg, cun tschiens persunas davon e davos las culissas, quei ei tenor mei strusch da capir. Ch'in vitg persul cun ses habitonts sa far ton, ei nundetg impressiunont. Il film ed il cudisch documenteschan quei culla medema qualitat sco las produziuns.

Flurina Bundi Steiner

Quei ei stau ina fetg biala sera. Il film ed il cudisch resumeschon tut quei ch'ei capitau e cun tuttas preparativas. Ins era adina dalla partida zana ed aschia ei ei stau interessant da prender neunavon tut quei. Las emozions han buca muncu. Ella sesida dil cussegl da vischnaunca il 2021, cu ei mava pil credit e per la finanziaziun, era tut veramein aunc ellas steilas. Jeu astgel propi dir ch'ieu sundel loscha da s'uder tier quella vischnaunca che ha realisau tut quei ch'ei schabegiau il 2024. Ils organs dalla vischnaunca han fatg curascha che nus dumigneien communalamein aschia enzatgei.

Beat Manetsch (sen.) e Lotar Tomaschett, ils dus auturs, in dil film e l'auter dil cudisch commemorativ. FOTOS AUGUSTIN BEELI

Analissau dogmas e discutau schanzas a Laax

Vendergis han persunas dall'entira Surselva dau suatientscha agl invit dalla pleiv catolica da Laax. Mariano Tschuor ha moderau ina discussiun davart la damonda, schebein la cardientscha cristiana hagi aunc in avegnir en Surselva. Priu part al podi ha era gl'uestg Joseph Maria Bonnemain. El ha intimaud dad esser humiliteivels ed aviarts per discurs.

AUGUSTIN BEELI/FMR

Ei drovi vuschs criticas che provochechien, quei gidi da sesviluppar communalamein e d'encurir sliagiazions, ha Marion Hilber-Aeppli getg duront il discurs da vendergis a Laax. Enteifer la Baseligia catolica grischuna eis ella responsabla per l'instruziun da religiuin. Lezza ei lu era ina pulita sfida. Marion Hilber, ensemen cun sora Monika Hüppi, dalla cuminonza dallas soras dominicanas da Glion, e Claude Bachmann, teolog ed assistent scientific alla Scol'aula da teologia da Cuera, sco era gl'uestg da Cuera, Joseph Maria Bonnemain, ein sesi sil podi ell'aula dalla casa da scola. Igl ei stada la davosa part dil giubileum da 500 onns pleiv da Laax. Culla commemoraziun han ins buca mo vuliu seregurdar dils fatgs historics mobein era analisar la situaziun actuala malsegira e fleivla dalla cardientscha cristiana en Surselva.

Els han discutau, da sen. uestg Joseph Maria Bonnemain, Claude Bachmann, sora Monika Hüppi e Marion Hilber. FOTO AUGUSTIN BEELI

Als affons mauncan exempels

Mariano Tschuor ha moderau la sera. La novitad dalla claustra dallas soras dominicanas da Glion ha el buca tematisau. El e sora Monika Hüppi fan part dil cussegl da fundaziun, il gremi strategic-directiv da quella cuminonza religiusa. En ina suletta construziun han els mess el clar all'entschatta che la vendita dalla casa materna seigi ina da pliras opziuns ch'ins vegni a discutir. El center dil podi a Laax ein perencunter strai l'indifferenza en damondas dalla cardientscha e las baselgias vitas.

L'indifferenza semantifestescha en ina sbuada generala. Sper quell'analisa ha il podi vuliu porscher la pusseivladad da mirar egl avegnir. L'instruziun da religiuin ei in liug, nua ch'ins sa prender ils affons pil maun. La lavur dalla catecheza e dil carechet ei tonaton ina pulita sfida. Ozilgi mauncan als affons e giuvenils pilpils exempels d'ina educaziun cristiana. Il rom religiuin ei daventaus in latera che vegn mess plitost a cantun. L'instruziun da religiuin ei essenziala. Cun quella havein nus la schanza dad ir encunter als giuvenils, da motivar ed intimaud els per damondas dalla veta», ha gl'uestg da Cuera Joseph Maria Bonnemain puntauu.

Ei drova perseveronza

Tenor uestg Bonnemain ha il carstgaun tutavia buca piars l'encarschadetgna per la verdat, pil bi e per la harmonia. Ei seigi petgas dalla cardientscha, ha Joseph Maria Bonnemain getg, e quei detti speranza ad el, ei resti d'esser humiliteivels e d'ir encunter als carstgauns. Era il teolog e spiritual da festivals Claude Bachmann crei el potenzial positiv dil carstgaun ed en ina preschientscha divina. Marion Hilber ha confermau che gest affons seigien aviarts per damondas emozionalas e dalla veta. Ei drovi perseveronza, pazienza ed empatia, ha ella puntauu.

Al podi ha il moderatur Mariano Tschuor giu la rolla dil «advocatus dia-

boli». El ha provocau e tschentau sapientivamein damondas criticas. Per exempel: «Han ils carstgauns vulviu il dies alla Baseligia? Ni ha la Baseligia vulviu il dies als carstgauns?» – «La Baseligia – quei ein ils carstgauns, nus essan e resten frars e soras en Cristu», ha gl'uestg replicau. Ir en baseligia la dumengia seigi buca ina obligaziun, dueigi denton esser in basegn dil carstgaun cristian, ein el perschuadius. Las baselgias vitas ein in indezi d'ina midada socio-religiusa. La Baseligia populara ei era carschida tras dictats. Quei fatg ha ina persuna ord gl'auditori mess sil punct: «Da miu temps era la baseligia in camond absolut. Ins fageva in puccau mortal, sch'ins mava la dumengia buc en baseligia. Culla schliata conscienza e gl'uffiern han ins smanatschau nus ad in cuntin.»

tesch'ieu in grond e gries problem da nossa Baseligia.»

Era il celibat e la munconza da spirituals ellas pleivs dalla Surselva ei stau in tema dalla sera. En connex cul celibat – quei ein ils carstgauns, nus essan e resten frars e soras en Cristu», ha gl'uestg diocesano tradiu ina constataziun encuraschonta: «Il celibat ei buca in dogma dalla Baseligia catolica. Dapi tschentanners eis ei bein ina tradiziun, quella savess'ins sliagar enteifer cuort temps.» El ha denton puntauu enzatgei auter: Cun ordinar sacerdotas vegnessien ins buc a saver sliagar ils problems ch'ils carstgauns ellas tiaras beinstontas hagian culla Baseligia cristiana.

Constataziun encuraschonta

Enviers quei ha sora Monika Hüppi rendiu attent che bia gleud enquieri aunc oz la cuminonza e drovi quella. «Ina cuminonza cartenta ei sco ina famiglia.» Analisar la situaziun, sco quei ch'el podi da discussiun ha fatg, sa far effect. Aschia sa ina discussiun animada mussar ina via a sliagiazions. Per la damonda centrala, schebein la cardientscha cristiana hagi aunc in avegnir en Surselva, ha il podi buc anflau talas. In vortum ord gl'auditori ha denton muentau ils presents: «Il lungatg liturgic en baseligia vegn buca pli capius. Nus adurein e fagein oraziun en in lungatg vegl ch'ins stuess reveder. Cheu consta-

inserat

WYSS & PARTNER

KOSTBAR

Wyss & Partner: Die auch international gesuchten Vermögensverwalter am Fusse des Pizol.

wysspartner.ch